

Antwoord op het rapport betreff. het verslag nopens de maatregelen der zeemagt tot handhaving onzer neutraliteit in 1870.

[25. 1.]

MISSIVE, ingekomen in de zitting van den 19den September 1872.

's GRAVENHAGE, den 18den September 1872.

Ik heb de eer U Hoogedel Gestr. hiernevens te doen toekomen eene Nota van antwoord op het Rapport der Commissie, in wier handen is gesteld het verslag nopens de maatregelen bij de zeemagt genomen tot handhaving onzer neutraliteit in den zomer van 1870 (zitting 1871—1872, gedrukte stukken n°. 48).

De Minister van Marine,

BROCX.

Aan den Heer Voorzitter van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[25. 2.]

N O T A.

A. MATERIEEL DER ZEEMAGT.

§ 1. De Commissie komt tot het resultaat dat bij het uitbreken van den oorlog in 1870 aan *werkelijk bruikbare* oorlogsschepen slechts aanwezig waren:

- 2 ramschepen, en
- 2 monitors;

waarbij welligt nog 1 schroefstoomschip der 4de klasse te voegen ware, en noemt het, in verband met eene jaarlijksche uitgave voor de binnenlandsche dienst en den aanbouw voor dat doel van bijna vier millioen, niet schitterend.

Zóó gesteld is deze uitkomst inderdaad niet groot. De Minister neemt echter de vrijheid tot verantwoording van het aantal manschappen voor de binnenlandsche dienst beschikbaar en van de gelden zoo voor hunne indiensthouding als voor den aanbouw van materieel besteed, te verwijzen naar de jaarlijksche begrotingen. Maakt men eene vergelijking, zoo als de hierboven staande, en neemt men aan dat elk oorlogsschip in oorlogstijd dienst kan doen, dan behooren bij de hierboven opgenoemde schepen nog in aanmerking te komen een schroefstoomschip der 2de klasse (*Koopman*), een schroefstoomschip der 4de klasse (*Amstel*) en een raderstoomschip der 1ste klasse (*Valk*). Dat de beide eerstgenoemde stoomers in herstelling waren, doet hier weinig ter zake; daaruit blijkt slechts, dat het in dienst zijn van schepen hunne voortdurende beschikbaarheid niet waarborgt. De vraag is daarenboven geoorloofd of wel ooit de rekening zuiver is: een resultaat als het hier behandelde op elk gegeven oogenblik te toetsen aan de in dienst zijnde manschappen en kosten van aanbouw, laat staan, wanneer eerst sedert korten tijd met de aanschaffing van nieuw materieel, in zijnen aard geheel vreemd aan het bestaande, en met de vorming van het personeel is aangevangen. Indien sedert 1868 een dubbele som besteed ware geweest voor aanbouw, zou in 1870 de uitkomst niet gunstiger zijn geweest, en zou men haar dan hebben mogen vergelijken met eene jaarlijksche uitgave van 7 millioen? Eene vergelijking, zoo als de Commissie gemaakt heeft, laat zich niet opzetten met gegevens van elk willekeurig oogenblik.

Opvolgend waren in den zomer van 1870 na verloop van 6, 10 en 14 dagen voor oorlogsdiensten gereed 6, 8 en 9 gepantserde schepen. Hoogst waarschijnlijk zouden in dit jaar 10 en het volgende 16 ramschepen en monitors in 8, zoo niet in minder dagen tijds, gereed kunnen zijn. Met zulke uitkomsten — zij mogen ook nog niet schitterend zijn — gelooft de Minister, in verband met de kosten waarmede zij verkregen worden, tevreden te kunnen zijn.

De rigting, welke men naar het oordeel der Commissie volgen moet ten aanzien der voor de binnenlandsche dienst te bestemmen schepen, is de ware, en sedert wij in het bezit van gepantserd materieel gekomen zijn, in het oog gehouden. In 1868 waren drie, in 1870 vier en thans zijn vijf gepantserde schepen permanent in dienst. Het getal wachtschepen is met één verminderd en de drijvende

batterij *Neptunus* buiten dienst gesteld. Het doel van deze binnenlandsche activiteit is echter hoofdzakelijk oefening van het personeel en vorming van een kader, waaruit in oorlogstijd ten behoeve van andere schepen kan geput worden. Verder te gaan dan dit doel, waarvan de grenzen de ervaring en de overige eischen van de dienst alleen kunnen bepalen, is niet raadzaam.

De dadelijke bruikbaarheid van in dienst zijnde schepen, althans wanneer zij niet voortdurend stil liggen, is welligt minder verzekerd dan die van de in conservatie liggende. Gezwegen van altijd mogelijke ongelukken of van het breken of scheuren van belangrijke machinedeelen, behoeven de defecten en door het gebruik onvermijdelijke voorzieningen der werktuigen en ketels niet groot te zijn om herstellingen te vorderen, welke langer dan 8 of 14 dagen kunnen duren. Van het Noord-Duitsche gepantserde eskader schijnt in 1870 alleen de *Arminius*, die na het uitbreken van den oorlog uit conservatie in dienst werd gesteld, in geheel bruikbaren toestand te hebben verkeerd.

Moet het denkbeeld uitvoering vinden, » om in verband met torpedo's en versperringen eene genoegzame zeemagt in dienst te houden om een eersten aanval te kunnen wren », dan zal men voorzigtig doen om reeds in vredestijd permanente versperringen en torpedolijnen aan te leggen, want het laat zich aanzien dat daarmede zelfs in de gunstigste omstandigheden veel meer tijd zal gemoeid zijn, dan met de indienststelling der geheele vloot.

Indien noch eenig voortteeken, noch eenige waarschuwing ons tot voorbereiding aanspoort, met andere woorden, indien het mogelijk wordt geacht dat wij door roovers worden aangevallen, dan is het zeer te betwijfelen, of zulks wel van de zeezijde zal geschieden; maar komen in een oorlog, die ons direct aangaat, de gewone onweerswolken vooraf en is men waakzaam aan onze zijde, dan kunnen zij niet zoo spoedig losbarsten, of de voor de binnenlandsche verdediging bestemde vloot kan gereed zijn, vóór dat de vijand tot een aanval zal overgaan.

Het raderstoomschip *de Valk* is in dienst om steeds een vaartuig beschikbaar te hebben voor diensten in de nabijheid onzer kusten. Bij de wetenschap dat *de Vulkaan* een opleidingsvaartuig is, — men moge over de doeltreffendheid der inrigting als opleiding verschillen, — is de vraag: » waartoe het, als voor den oorlog zonder waarde, in dienst gehouden » niet duidelijk.

De aan het slot dezer paragraaph verlangde opgave is onder letter A gaarne bij dit antwoord gevoegd.

§ 2. In dienst gesteld na het uitbreken van den oorlog. Het is den Minister niet bekend, dat de schepen andere gebreken hadden dan in het Verslag zijn opgenomen.

De opmerking, dat tusschen in dienst stellen en gereed zijn een groot verschil bestaat, volkomen beamende, treft de gevolgtrekking dat dit onderscheid in het Verslag niet altijd aangeduid of in het oog is gehouden, wanneer men daarin lezen kan: » dat de opgeleerde schepen den 21sten Julij konden worden in dienst gesteld; één daarvan, *de Krokodil*, den 22sten, de *Prins Hendrik*, de *de Ruyter* en de *Cerberus* den 26sten en de *Stier* den 30sten Julij geheel voor de dienst gereed kwamen. »

De Commissie stelt zich na de juiste bewering, dat de in deze paragraaph bedoelde gepantserde schepen na verloop van tien dagen nog niet alle in geheel strijdvaardigen toestand schijnen verkeerd te hebben, de vraag: welke onze toestand zou geweest zijn, wanneer in den aanvang van den laatsten oorlog, Frankrijk onze neutraliteit had willen schenden. De Fransche vloot, bestaande uit 7 of 8 gepantserde schepen, welke reeds den 24sten Julij van Cherburg vertrok, zou slechts tegenover zich gevonden hebben 2 bruikbare ramschepen en 2 monitors en, ware zij tot een aanval op het Nieuwe Diep overgegaan, slechts een zeer onvoldoenden tegenstand ontmoet hebben. Alles is mogelijk. Maar het is niet ligt in te zien welke omstandigheden zouden moeten hebben gebeuren, opdat eene Mogendheid, die erkend heeft de neutraliteit van eene andere te eerbiedigen, opzettelijk reeds den 24sten Julij een eskader naar het Nieuwe Diep zoude zenden, om aldaar onze neutraliteit te schenden en deze daad te bekrachtigen door onmiddellijk een aanval op die sterkte te doen.

Omtrent den voorgestelden feitelijken toestand enkele opmerkingen. Het Fransche eskader schijnt den 24sten

Julij des namiddags ten 5 ure van Cherburg in zee te zijn gestoken en zou dus — als behoorende tot eene bevriende Mogendheid zelfs met behulp der bestaande zeemerken en betoning binnengekomen — niet wel vóór den 26sten den gevreesden aanval hebben kunnen ten uitvoer brengen en op dien datum rekening hebben moeten houden met 3 ramschepen, 1 stoombatterij en 4 monitors.

Van deze Fransche vloot was wegens te grooten diepgang der schepen gelukkig weinig of niets te duchten geweest; maar de Franschen waren in het bezit van kleinere schepen en zouden die binnen nog korteren tijd hebben kunnen gereed maken. Het is wederom mogelijk, vooral indien men het, zonder er iets van te doen blijken, vóór de oorlogsverklaring op ons gemunt had; maar hoe laat het zich dan verklaren dat de Fransche admiraals op zoodanige schepen, niettegenstaande ernstigen aandrang, vruchteloos voor hunne operaties tegen Pruisen hebben gewacht? En zouden de Franschen wel krachtige gepantserde schepen van middelmatigen of geringen diepgang bezitten?

In het rapport eener commissie van enquête naar den toestand der zeemagt in Februarij 1871 aan de Nationale Vergadering uitgebragt, vindt men toch slechts als beschikbaar opgegeven 7 gepantserde korvetten, welke gewapend zijn met stukken van 16 c. M.

Sprekende van den spoed waarmede het Fransche eskader zeilklaar werd gemaakt — 8 dagen na de oorlogsverklaring — zou die tijd nog minder hebben kunnen zijn, indien niet de matrozen van de »inscription maritime», waarmede de schepen gedeeltelijk moesten worden bemand, afwezig en de arsenalen van Cherburg ledig waren geweest. Zijn die schepen alzo onvoldoende bemand en uitgerust geworden, welke waarde heeft dan die zoo geprezen spoed?

Aan de opgaven van geschriften, welke het licht zagen met de strekking om de genomen maatregelen te verdedigen, kan men geen onbepaald vertrouwen hechten, zoolang men onbekend is met de omstandigheden waaronder zij genomen zijn — hier met den staat der schepen op het oogenblik, toen de oorlog begon — en het is niet aan te nemen dat de oorlogvoerenden met het nemen van elke voorbereiding zullen gewacht hebben tot de oorlog verklaard was. Wanneer men nu verneemt dat eene der groote zeemogendheden, welke blijkens het hierbovengenoemd verslag buiten eene reserve te beschikken had over 36 gepantserde en 192 niet gepantserde schepen en ruim 36 000 zeelieden, eerst binnen 8 dagen na de oorlogsverklaring 7 gepantserde schepen onvoldoende bemand en uitgerust in zee zond, en weet dat van de 4 gepantserde schepen van het Noord-Duitsch eskader er slechts één goed in orde schijnt geweest te zijn, dan schijnt de Nederlandsche zeemagt en wat den tijd van gereedmaking, en wat hare weerbaarheid aangaat, eene vergelijking wel te kunnen doorstaan.

Door de Commissie worden eenige denkbeelden aangegeven, wier uitvoering den tijd van gereedmaking der schepen zou kunnen bekorten. Zij betreffen het in dienst stellen van elk nieuw gebouwd schip gedurende eenige weken, alvorens het op te leggen en eene doelmatigere wijze van conservatie. Met betrekking tot het eerste punt meent de Minister, zonder het betrekkelijk nut van dien maatregel te miskennen, zich te moeten houden aan het oordeel, dat hij de vrijheid nam bij de discussie over de begroting van 1872 dienaangaande uit te spreken. Is eenmaal op afdoende proeftogten gebleken dat schip, artillerie en werktuigen aan de gestelde eischen voldoen, dan geeft het weinig tot bevordering van een later spoedig in gereedheid brengen of het schip nog een korten tijd in dienst blijft. Eenmaal in conservatie gebragt, komt het onder al de nadeelige voorwaarden welke aan dien toestand onafscheidelijk verbonden zijn. Die nadeelen te voorkomen of te verminderen is dus hoogst wenschelijk en in zoverre prijst zich het tweede middel — eene doelmatige wijze van conservatie — van zelve aan.

Het grootste oponthoud bij ons gepantserd materieel is te wachten hoofdzakelijk van de werktuigen. Het spoedig afnemen van kappen en innemen van brandstof, beide maatregelen baten niets, indien de werktuigen niet gereed zijn of zich niet verkiezen te bewegen. Op de wijze van conservatie van dit belangrijk deel van het schip komt het dus vooral aan. Wil men zich aan geen grootere vertragingen en aan geen tegenspoeden bloot stellen, dan is het

zeer onraadzaam de werktuigen van opgelegde schepen geheel in elkander gezet te onderhouden; enkele deelen moeten worden los of open gemaakt. Het spoedig weder volledig bruikbaar stellen hangt minder af van den arbeid, die daartoe noodig is, dan van de bekendheid van het personeel, hetwelk dit werk verrigt, met de eigenaardigheden en details der werktuigen. Om die redenen zal het doel — spoedige beschikbaarheid over de schepen — het best verzekerd zijn, wanneer zoodanig geschikt personeel steeds op de werven tegenwoordig is. Om dit te bereiken is in dit jaar een bekwaam deskundige bij de in conservatie liggende schepen geplaatst, die, bijgestaan door het noodige machine-personeel, uitsluitend belast is met de zorgen voor en met de verantwoordelijkheid van het onderhoud, niet alleen van de stoomwerktuigen, maar tevens van alle machinale inrigtingen welke aan boord gevonden worden. Door dezen maatregel kunnen de bezigheden tot het spoedig ineenzetten en te werk stellen der machines tot het volstrekt noodige worden beperkt, zijn mogelijke tegenspoeden minder te vreezen, is het onderhoud zelf beter verzekerd en geschikt personeel tot bemanning der machinekamers steeds gedeeltelijk aanwezig.

Vermindering van werk vooral bij de gelijktijdige indienststelling van verscheiden schepen geeft, zonder twijfel, zoo al geen bespoediging, dan toch gemak. Het plaatsen der schepen onder vaste, in plaats van losse kappen verdient dus wel overweging. Men houde hierbij echter in het oog, dat het wegnemen der losse kappen minder tijd vordert dan men zich welligt voorstelt en niet belet dat de meeste werkzaamheden gelijktijdig kunnen plaats hebben. De ruimte der dokken, thans eerder te klein dan te groot, zou, zonder uitbreiding, de oprigting van vaste kappen niet toelaten. Eene overdekking van 6 schepen met eene evenredige vergroting van het dok te Willemsoord is begroot op eene som van f 380 000.

De meening dat gemis aan stenkolenloodsen te Willemsoord oorzaak is geweest van een groot tijdverlies is minder juist. Tot de daarstelling van een tweede magazijn is eerst nu overgegaan, omdat het langzamerhand aangroeijen der vloot meerdere bergruimte en gelegenheid tot gelijktijdig laden vordert. Voor eene spoed eischende indienststelling van 4 of 5 schepen zou, bij het nemen van doeltreffende opvolging in de werkzaamheden, de oprigting van een tweede magazijn niet noodig zijn geweest.

Tijdens de mobilisatie bevond zich de monitor *Cerberus*, weinigen tijd te voren uit aanbouw gereed gekomen, te Amsterdam. Tot bespoediging der indienststelling werd die bodem aldaar gedeeltelijk uitgerust, alvorens naar het Nieuwe Diep te vertrekken. Is dus de opmerking omtrent het achtereenvolgens uitrusten van schepen op twee werven in het algemeen zeer juist, hier lag eene afwijking van den regel voor de hand.

§ 3. In dienst gesteld, nadat het gepantserd materieel gereed was Een houten schip, dat op 's Rijks werven van stapel is geloopt, wordt, wat den bouw betreft, gerekend voor $\frac{1}{12}$ gereed te zijn. Na het afloopen worden eerst machines en ketels in het schip geplaatst. Er is derhalve niets bijzonders in gelegen dat het schroefstoomschip der 1ste klasse *het Zilveren Kruis*, na reeds in 1867 te zijn op stapel gezet en in 1869 te water gebragt, in Julij 1870 nog niet gereed was, te minder omdat voor een spoedigen aanbouw geene aanleiding bestond.

De drijvende batterijen *Jupiter* en *Draak* verkeerden in zeer onvoldoenden toestand. Tegen die bewering is weinig te zeggen, indien zij berust op de waarde der batterijen als defensiemiddelen, en op de wetenschap, dat zij gemaakt zijn van het linesschip *de Zeeuw* en het fregat *Ceres*, die respectivelijk in 1819 en 1824 in aanbouw kwamen en na hunne vervorming reeds sedert 1860 te water liggen.

Daargelaten of voor de fregatten *Evertsen* en *Zeeland* al of niet eene voldoende bemanning ware te vinden geweest, gebod de voorzigtigheid althans te zorgen dat zij overigens gereed waren.

Is de meening »dat op den 1sten September 1870 voor Nederland alle gevaar om in den oorlog betrokken te worden, voorbij was» wel volstrekt juist, of bestond toen, sedert in het laatst van Augustus een Fransch eskader de monden van de Wezer en de Elbe blokkeerde, welligt meer dan vroeger de mogelijkheid, dat wij wegens geschillen over de toepassing onzer neutraliteit in verwickeling kon-

Antwoord op het rapport betreff. het verslag nopens de maatregelen der zeemagt tot handhaving onzer neutraliteit in 1870.

den komen? Kan op deze laatste vraag geen volkomen ontkennend antwoord volgen, dan is de duidelijkheid van de reden waarom op den 1sten September nog schepen konden worden in dienst gesteld, niet ver te zoeken.

Waaruit blijkt dat de indienststelling van enkele schepen heeft moeten wachten op het gereed zijn voor de dienst van het gepantserd materieel, en welke waren die schepen? De *Zeeland* en de *Evertsen*? Maar er bestond geen plan om deze fregatten dadelijk in dienst te stellen; van daarmede gewacht te hebben kon dus geen sprake zijn. De opmerking, dat gebrek aan ruimte alléén in staat zou zijn geweest een paar schepen meer gelijktijdig in dienst te stellen, kan even weinig ernstig gemeend zijn als de gevolgtrekking, dat het om dezelfde oorzaak zou kunnen gebeuren, dat wij 20 schepen in conservatie hadden, welke eerst na verloop van eenige weken of maanden konden in dienst komen. Het is even eenvoudig als gemakkelijk om den eisch te stellen, dat wij, bij het uitbreken van een oorlog daarin betrokken wordende, in staat moeten zijn binnen *weinig dagen* aan het gevaar het hoofd te bieden *met al de krachten die ons ten dienste staan*, maar de uitvoering laat zich daarom niet dwingen. Ten opzichte van het materieel voor de kustverdediging is het mogelijk de voldoening van dien eisch, zoo niet te bereiken, althans te benaderen, maar niet ten aanzien van het overige materieel. Fregatten en groote stoomschepen maakt men niet binnen weinig dagen gereed; bij hen komt het verschil tusschen in dienst stellen en gereed zijn en tusschen gereed en een strijdvaardig oorlogschip te zijn, het sterkste uit.

Het fregat *Anna Paulowna* is op gedeeltelijke beschieting na gereed. Niets dwong tot de voltooiing; tevens wenschte men de beslissing omtrent de inwendige betimmering van de aan dien bodem te geven bestemming afhankelijk te doen blijven.

B. PERSONEEL DER ZEEMAGT.

In de mededeeling van het Verslag: »dat het gebrek aan onderofficieren, gasten en vuurstokers zich niet in die mate liet gevoelen, of de schepen waren geschikt voor de dienst», was ook begrepen het *Zilveren Kruis*, namelijk voor de dienst tot welke deze bodem, uitsluitend uitgerust als stoomschip, geroepen werd.

Ter voldoening aan den uitgedrukten wensch, gaat deze Nota vergezeld van twee staten, B en C. De eerste bevat eene opgave van het personeel, dat in 1870 aanwezig was op de toen in dienst gestelde schepen geëmbarkeerd was, en de tweede eene vergelijking tusschen het personeel dat beschikbaar was omstreeks den datum van het rapport der Commissie en het personeel, dat benodigd zou zijn voor de bemanning van het bestaande en voorgestelde materieel, bestemd tot binnenlandsche verdediging.

Met de in het Verslag gebezigde woorden: »de bemanningen van het houten materieel, dat dezen zomer werd in dienst gesteld», werden slechts bedoeld de schepen, die in het Verslag als werkelijk in dienst gesteld zijn genoemd.

In verband hiermede wordt in het rapport de vraag gedaan: moeten onze houten schepen dan onbemand blijven?

Hierop past geen ander antwoord dan — zoo mogelijk, neen. Maar is de vraag: mag op de mogelijkheid dier bemanning onbepaaldelijk gerekend worden, dan — zeker, neen. Geen wonder dus dat de meerderheid der Commissie te vergeefs naar dat personeel gezocht heeft. Maar de Minister neemt de vrijheid met haar omtrent de noodzakelijkheid om de zeemagt op zoodanigen voet te brengen, dat al het beschikbare houten materieel in oorlogstijd zou kunnen worden bemand, ten eenen male van gevoelen te verschillen. Hij meende dat in beginsel was aangenomen, dat Nederland zou hebben eene flottille voor de kustverdediging, een auxiliair eskader voor de verdediging van Oost-Indie en overigens eenige schepen voor de algemeene dienst tevens voor oefeningen en voor de stations in de West-Indien, en dat een der uitnemende voordeelen van dit stelsel, wat betreft de zeemagt voor de kustverdediging, behalve hare groote defensiva kracht, juist gelegen was in de mogelijkheid om haar te bemannen. Nu daarentegen verneemt hij den wensch om maatregelen te beramen, ten einde zoowel het nieuwe als het oude materieel in oorlogstijd te bemannen, en welke dus zouden moeten leiden tot eene verzeekerde vermeerdering van het personeel met minstens 3000 koppen; tot het in het leven roepen

van eene active marine, zamengesteld uit voor oorlogsgebruik afgekeurde schepen, en voor slechts zoo lang als deze nog zullen duren! Aan de fraaiste schepen hebben wij niets, wanneer het aan het nodige personeel ontbreekt — uitstekend juist — maar aan onze houten schepen zal men die hoedanigheid in den zin van krachtig toch wel niet toekennen.

De meerderheid der Commissie deelt niet geheel in de verwachting »dat in tijd van oorlog, wanneer de buitenlandsche vaart gestremd is, machinisten, vuurstokers en matrozen van de koopvaardijvloot zullen dienst nemen». De waarschijnlijke hulp, welke van die zijde zal komen, is niet in cijfers uit te drukken, doch is zij in het Verslag zoo buitensporig verondersteld dat daarop, zoo noodig onder toekenning van tijdelijke voordeelen, niet zou zijn te rekenen? Voor de eerste behoefte, namelijk voor de indienststelling van het gepantserd materieel, kan zij trouwens ontbeerd worden.

Niettemin moet de voorziening in het noodige en geschikte personeel voor de zeemagt een punt van ernstige overweging blijven. Steeds doet zich gebrek aan bekwame onderofficieren en matrozen, niettegenstaande veel tot verbetering is aangewend, gevoelen. De vorming van dit gedeelte van het kader laat zich niet bevelen en geschiedt niet in korten tijd.

Uit dien hoofde veroorlooft zich de Minister weinig heil te zien in den aanbevolen maatregel, »om geschikte personen van de koopvaardijvloot, wanneer zij tijdelijk buiten betrekking zijn, onder voordeelige voorwaarden in dienst te nemen en tot onderofficieren op te leiden». Evenmin in het middel om zich in tijd van vrede de aanvulling van machinisten, vuurstokers enz. te verzekeren. De beantwoording der vraag, of de gestelde premie op vrijstelling van militie- en schutterdienst ligt te verkrijgen ware in het midden latende en de bezwaren tegen de uitvoering voorbijgaande, zou de maatregel waarschijnlijk geen doel treffen, omdat hij, toegepast op machinisten en matrozen van 20jarigen leeftijd, niet de minste waarborgen voor hunne latere bruikbaarheid zou kunnen geven.

In de behoefte aan machinisten kan voorzien worden door uitbreiding der opleiding, in die van vuurstokers door, gelijk reeds geschiedt, een gedeelte der miliciens gedurende den oefeningstijd met het stoken gemeenzaam te maken. Wellicht zou de oprigting eener vrijwillige reserve, zamengesteld uit schepelingen die de dienst verlaten hebben en uit geschikte personen van de binnenlandsche scheepvaart, om tegen genot van verminderde soldij, in tijd van vrede, in oorlogstijd opgeroepen te worden, overweging verdienen.

Door enkele leden is ook het gehalte van de bemanningen der vloot ter sprake gebracht. Men heeft wel eens vernomen dat daaronder zeer velen worden gevonden, die *te oud* en zeer velen die *te jong* zijn. Is deze vertelling juist, dan schiet er inderdaad voor degenen, die krachtig van leeftijd zijn, weinig plaats over. Toch heeft de zeemagt aan de vele verplichtingen, welke haar werden opgelegd, tot dusverre op zeer loffelijke wijze voldaan, en bragt ook de Commissie eene welverdiende hulde aan het personeel over den ijver, waarvan het bij de indienststelling der scheepsmagt in 1870 zoo ruimschoots blijken heeft gegeven.

De minste leeftijd waarop jongelingen bij fysieke geschiktheid als jongens bij de zeemagt kunnen dienst nemen is die van 14 jaar; uit hen ontwikkelen zich in het algemeen de beste schepelingen. Personen, die niet ter zee hebben gevaren, mogen bij hunne indiensttreding niet ouder zijn dan 30 en zeelieden niet ouder dan 35 jaren, tenzij zij vroeger in 's Rijks zeedienst zijn geweest en die nog geen drie volle jaren hebben verlaten. Voor alle qualiteiten worden examens of proeven afgenomen of onderzoek naar de geschiktheid ingesteld. Dienstverlengingen geschieden niet dan na geneeskundige keuring.

Van deze regels kan niet worden afgeweken. Onder hunne werking moge de verhouding tusschen de verschillende kategorien schepelingen niet zoo gunstig zijn, als men dien zou wenschen, het is niet denkbaar dat zij een toestand als de beweerde in het leven kunnen roepen.

Het incompleet zou voor een deel zijn toe te schrijven aan de bij het Departement van Marine bestaande gewoonte om de werving van *jong volk* te sluiten, en het zou beter zijn de werving steeds open te houden, al verkreeg men

Antwoord op het rapport betreff. het verslag nopens de maatregelen der zeeuagt tot handhaving onzer neutraliteit in 1870.

ook een zeker overcompleet. Hoe, mag gevraagd worden, rijmt deze bewering met de voorafgaande?

Wat het gehalte van het personeel betreft, ontmoet men de veronderstelling dat *te veel jong volk* in dienst zou worden genomen — daarna, wat het incompleet aangaat, de raadgeving om de gelegenheid tot dienstneming van *jong volk* onbeperkt open te houden. De veronderstelde gewoonte bestaat echter niet. De werwing is nimmer gesloten. Alleen is men strenger op de keuring der fysieke ontwikkeling van jongens, in het zeldzame geval dat de gewone sterkte moet overschreden worden. Het incompleet vindt zijne voornaamste oorzaak in den overvloed van werk voor de minvermogens; hij, die werken wil, behoeft zijn brood niet te gaan zoeken op een oorlogsschip; en bovendien in het verblijf der schepelingen onder de tropen, die velen na betrekkelijk korten dienstdienst voor de zeedienst ongeschikt maken. De afkeurende opmerking omtrent de vorming van de manschappen voor de bediening der stukken aan boord der *Vulkaan*, een flottillevaartuig, bewapend met 2 stukken van oud model, wekt eenige bevreemding als men let op den wensch om in oorlogstijd over al het bruikbare materieel te beschikken. Elk fregat is toch gewapend met meer stukken van oud model, dan al de gepantserde schepen te zamen met stukken van nieuw model. Bovendien bestaat de bewapening der schepen in de Oost- en West-Indien grotendeels uit stukken van oud model. Maar de opleiding aan boord der *Vulkaan* heeft niet ten doel om bedienden van stukken, maar om kanonniers, d. w. z. bekwame kommandeurs en laders te vormen voor de vuurmonden van verschillende soort, waarmede de schepen zijn bewapend. Daartoe heeft het niet 2 stukken van oud model, maar 4 lange kanonnen van 36 c op rolpaard en 1 lang kanon van 60 c op schuifaffuit met draaislede, buiten het sloeps- en landingsgeschut. De inrigting van het vaartuig laat toe deze bewapening naar mate der behoefte te wijzigen; bij de zomeroefeningen wordt zij in den regel verwisseld met getrokken kanonnen van verschillend kaliber en model. Gedurende den winter geschieden de oefeningen in het bedienen van het torengeschut aan boord van een der gepantserde schepen. Die verscheidenheid van geschut, affutage enz. heeft ten gevolge dat de manschappen zooveel mogelijk bekend en eigen worden met de inrigting, het gebruik en de behandeling van het artillerie-materieel aan boord onzer schepen aanwezig. Dit zou niet het geval kunnen zijn, als de opleiding geplaatst werd aan boord van een gepantserd schip, uitsluitend gewapend met torengeschut van 23 c. M.

Onder de voornaamste oefeningen behoort tevens het rigten der stukken en het verkrijgen van trefzekerheid.

Tot dit einde worden jaarlijks aan boord der *Vulkaan* een 1500-tal scherpe schoten gedaan. Wilde men die oefeningen aan boord van een monitor doen, zou daarmede, gezwegen van de meerdere kosten aan projectielen, en buskruidladingen, jaarlijks de buitendienststelling van minstens 2 kanonnen van 23 c. M. gepaard gaan en zulks wat het rigten met deze betreft, zonder nut, want dit geschiedt in de werkelijkheid door officieren.

Met de meeste nauwlettendheid wordt zorg gedragen, dat de adelborsten der 1ste klasse, zooveel mogelijk hunnen dienstdienst buitengaats doorbrengen. Niet altijd bestaat echter gelegenheid om de jongstbenoemden dadelijk eene plaatsing op een voor zee bestemden bodem te geven.

C. OPMERKINGEN VAN VERSCHILLENDE AARD.

Uitrusting-goederen en behoeften. De hoeveelheid hangt af van de bestemming der schepen; de vermindering, waarvan het rapport spreekt, zou dus slechts betrekking kunnen hebben op artilleriebehoeften, en van deze waren de schepen, overeenkomstig de voorschriften, voorzien. Ook voor de niet in dienst gestelde bruikbare schepen was voldoende voorraad aanwezig.

Steenkolen. Tegen het verlangen der Commissie, om voortaan in den staat B, die jaarlijks bij de begroting wordt overgelegd, ook de hoeveelheid steenkolen te vermelden, bestaat te minder bezwaar, omdat die opgave sedert jaren op den vermelden staat eene plaats heeft gevonden. Uit die opgave blijkt, dat de voorraad niet uitsluitend te Willemsoord verzameld is.

De vermelding in het Verslag „dat de scherpe patronen grotendeels bedorven waren“, werd niet toegelicht, om-

dat het een bekend feit was, dat patronen vervaardigd van latoenen hulzen geen voldoende duurzaamheid bezitten. Met het oog op de spoedige invoering van een nieuw geweer, klein kaliber, bestond er geen voldoende grond, om den voorraad dezer hulzen te vervangen door messingen hulzen, vooral niet, omdat het betrekkelijk gering getal patronen, dat de zeemagt noodig heeft, binnen zeer korten tijd is gevuld.

Torpedo's en versperringen. Indien de verwachting, dat het Departement van Marine in den zomer van 1870 had moeten voorzien in een aanmerkelijk getal torpedo's en in een bepaald wel onderrigt personeel tot het plaatsen der mijnen, steunt op eenige verklaring dat het Departement van Marine zich die taak had voorbehouden, dan veroorlooft zich de Minister de billijkheid dier verwachtingen tegen te spreken. Noch uit de met de Vertegenwoordiging gewisselde stukken, noch uit de begrotingsdiscussien, noch uit het bedrag der voor de torpedodienst aangevraagde gelden, blijkt van zoodanige toezegging iets: eerder het tegendeel. Evenmin kan hij het vermoeden bevestigen, dat hij in deze quaestie te veel zou vertrouwen op zijn ambtgenoot van Oorlog, want hiertegen verzet zich het feit, dat het Departement van Marine steeds voortgaat met het nemen van de noodige proeven, welke de aanschaffing van materieel moeten voorafgaan, en dat het daarmede, ook in vergelijking met hetgeen *in dit opzigt met het buitenland is gedaan, voor zoo verre het bekend is*, niet ten achtere staat. Zoolang men geen volledig overzicht voor zich heeft van den omvang der taak is niet te beslissen of eene taakverdeeling tusschen de beide militaire Departementen niet in het belang der zaak zou zijn. De Minister kan niet toegeven dat die verdeeling van zelve aangewezen wordt en de zeemagt voor de afsluiting der zeegaten en benedenrivieren en de landmagt voor die der bovenrivieren onvoorwaardelijk hebben zorg te dragen. In Engeland althans is alles wat het torpedowezen betreft, opgedragen aan het corps ingenieurs. En ligt het in den aard der zaak dat het marine-personeel geacht moet worden de meeste geschiktheid tot het leggen van torpedo's met toebehooren te bezitten; bij de overweging, dat deze versperring, zoowel als elke andere, gedekt moet zijn door het vuur van forten of batterijen, ligt het niet voor de hand dat voor de behandeling en ontsteking der torpedo's op die verdedigingswerken zeeofficieren en matrozen worden geplaatst.

Aan het slot harer beschouwingen over dit onderwerp deelt de Commissie mede, dat op de begroting voor de marine van den Duitschen Bond voor het dienstjaar 1872 ruim 100 000 thaler zijn gebragt voor de aanschaffing van torpedo's, en leidt daaruit af, dat men aldaar tamelijk wel voldaan is geweest over de diensten, welke deze verdedigingsmiddelen tijdens den oorlog in 1870 hebben bewezen.

Uit het exemplaar dier begroting, dat het Departement van Marine bezit, is op te maken, dat daarop voor het eerst eene torpedo-afdeeling voorkomt tot een bedrag van 438 000 thaler aan verschillende uitgaven, waaronder 100 000 thaler als eerste termijn voor den bouw van eene *kaserne* voor 600 manschappen te Wilhelmshaven, 20 000 thaler voor torpedo-materieel en 46 000 thaler voor tractementen en soldijen van het personeel, bestaande uit 10 officieren en 240 onderofficieren en manschappen. Op dezelfde begroting voor 1873 is uitgetrokken 313 000 thaler als 2de termijn voor de *kaserne* en insgelijks 46 000 thaler voor het personeel. Uit deze gegevens neemt de Minister de vrijheid de gevolgtrekking te maken, dat de Duitsche Bond, wel verre van voldaan te zijn over de bewezen diensten der torpedo's in 1870, tot de ervaring is gekomen, dat zijn torpedo-wezen in een zeer onvoldoenden toestand verkeerde en aan de deugdelijkheid der gebezigde torpedo's weinig waarde is te hechten; en ten andere dat de organisatie der torpedodienst, afgescheiden van de kosten, wat een blijvend geoefend personeel betreft, voor elke zeemagt aan niet geringe bezwaren onderhevig is.

Met de versperringen was het even erg gesteld. Deze uitspraak is juist, maar bij de erkenning, dat het vraagstuk der versperringen niet gemakkelijk is op te lossen, is zij niet billijk.

Men behoefde, zoo zegt het rapport, zich echter voor niet bijzonder breede en niet bijzonder diepe vaarwaters, waar geen sterke stroom gaat, niet tot het nemen van proeven te bepalen. Welke vaarwaters worden bedoeld?

Antwoord op het rapport betreff. het verslag nopens de maatregelen der zeemagt tot handhaving onzer neutraliteit in 1870.

In al onze toegangen, waarvan de afsluiting wenschelijk is, loopt een telle stroom; alle zijn voor versperringen breed en diep. Wat zou het baten versperringen te ontwerpen en aan te schaffen, geschikt voor vaarwaters, waar men niet met ééne dier moeilijkheden te kampen heeft? Indien men in tijd van vrede middelen tot afsluiting voorbereidt en gereed maakt, dient er althans eenige zekerheid te bestaan, dat zij aan hunne bestemming zullen voldoen en de proeven hebben nog niet tot dien waarborg geleid, ook al heeft eene enkele, onder voor de versperring meest gunstige voorwaarden, bevredigende uitkomsten gegeven.

Het Departement van Marine voedt niet de minste neiging om de zaak der torpedo's en versperringen ligt te tellen. Het begrijpt volkomen het nut en de waarde dier afsluitingsmiddelen; maar het is huiverig, om zich voetstoots te begeven in zaken, welke niet volledig bekend, noch onderzocht, en waarvan de omvang en de gevolgen niet te berekenen zijn. Torpedo's en versperringen met haren bijsleep zullen uitgaven, belangrijke uitgaven vorderen. Hoogst gemakkelijk is het die op de begrooting te brengen, maar men wachte van den Minister dit voorstel niet zoo lang het niet volledig is toe te lichten, zoo lang niet met eene op ervaring steunende overtuiging een toestemmend antwoord is te geven op de vraag: is in evenredigheid met de kosten de verdediging beter verzekerd?

Van de kaarten van onze zeegaten is steeds een voldoende getal exemplaren voorradig.

D. OPSTELLING DER ZEEMAGT.

In het Verslag is over de opstelling der zeemagt in 1870 gezweven, omdat eene opstelling van min of meer taktischen aard niet te pas kwam, en niet te pas kon komen, zoo lang wij in omstandigheden verkeerden, welke voor zoodanigen maatregel, noch eenige aanleiding gaf, noch eenigen grond opleverde.

De Commissie heeft elders in haar rapport de meening uitgesproken, dat de Minister omtrent de gevaren, welke ons van de zeezijde kunnen dreigen eenigzins optimistisch gestemd schijnt. Deze onderstelling is moeilijk te wederleggen; zij maakt echter het feit niet ongedaan, dat een der magtigste zeemogendheden in 1870 is teruggedeind voor elke onderneming, laat staan voor eenen aanval tegen een zwakken vijand, die haar in gesloten, versterkte zeegaten afwachte, en geeft vrijheid tot de vraag: heeft de Commissie op haar kritisch standpunt zich wel gewacht voor overdrijving? Menige plaats van haar rapport geeft tot deze vraag aanleiding. Ook dit gedeelte. Zóó neemt de Commissie, om haar oordeel over den aanvankelijk ongunstigen toestand te staven aan, dat eene zeemogendheid, welke onze toegangen te water wil bedreigen, wel zorg zal dragen, dat zij in het bezit is van schepen, die tot onze vaarwaters kunnen doordringen. Zulk een lang voorbedacht plan van aanval is, hoewel mogelijk, niet waarschijnlijk, maar zeker is het, dat het in 1870 evenmin als nu nog tot een begin van uitvoering is gekomen.

Zóó wordt als bewijs, dat de marinewereld de aandacht op den bouw van schepen van minderen diepgang *bijzonder* gevestigd heeft, medegedeeld, dat Engeland vier monitors heeft op stapel gezet.

De uitdrukking, dat wij den 24sten Julij, wat de sterkte onzer zeemagt betreft, „weerloos” waren, was niet alleen „niet te sterk”, daarenboven moest de twijfel doorschemeren of de schepen wel in allen deele strijdvaardig waren, niettegenstaande de wetenschap, dat nagenoeg alle geruimen tijd in dienst waren en een tijdperk van oefening hadden doorgelopen, als welligt vroeger niet een onzer oorlogsschepen. Verbetering kwam in de sterkte spoedig, twee dagen later. Toch zou zij niet geholpen hebben, ook al hadden torpedo's en versperringen niet ontbroken. Tegenover dit oordeel slechts deze vraag: zou de Fransche vloot — en van deze kon in 1870 slechts sprake zijn — alleen ontzag hebben gehad voor torpedo's en versperringen, omdat deze van Duitsch maaksel waren, en meer opgezien hebben tegen de vloot van den Duitschen Bond, dan tegen de onze, welke minstens even sterk was?

Indien bij het uitbreken van eenen oorlog al de voordeelige kansen toegekend worden aan den vijand en alle na-deelige aan onze zijde komen; indien ons eensklaps — welligt

per telegram — den oorlog wordt verklaard op het oogenblik, dat de vijand met zijne legers op onze grenzen staat en met zijne vloot voor onze zeegaten kruist — en deze veronderstelling gaat slechts een geringe stap verder dan de Commissie doet, — dan niet gewacht tot de oorlog uitbreekt, dan torpedo's en versperringen in tijd van vrede gelegd, dan permanent de geheele vloot in dienst.

Maar dan schijnt een positief antwoord op de vraag: is de zaak onzer verdediging en wat hare financiële eigenschappen en wat hare uitvoerbaarheid betreft niet eene wanhopige? niet twijfelachtig?

Intusschen heeft de Minister met genoegen vernomen, dat de magt, die tegen het einde van 1872 aanwezig zal zijn voor de zeegaten „even voldoende” kan worden geacht. Mag hij hieruit afleiden, dat deze magt, wanneer daaraan later een monitor en een twintigtal stoomkanonneerbooten zullen zijn toegevoegd, als voldoende kan worden beschouwd? De wenschelijkheid eener reserve van enkele monitors meer, zoo als de Commissie verlangt, is niet te ontkenen, ofschoon daaraan slechts eene betrekkelijke waarde is te hechten. In oorlogstijd worden al de middelen van tegenweer gebruikt, welke ons ten dienste staan; de Commissie wenschte zelfs maatregelen te zien genomen, welke ons in staat zullen stellen op al het beschikbare houten materieel te kunnen rekenen. Het is dus te voorzien, dat de reserve dadelijk bij de active vloot zal worden opgenomen, althans eerder dan oud, krachteloos en ongeschikt materieel.

De Commissie acht het getal gepantserde riviervaartuigen voor de bescherming der bovenrivieren te gering; ook de Minister. Eén ramriviervaartuig beteekent niet veel, trouwens in het Verslag werd op twee zoodanige vaartuigen gerekend. Doch ook al waren er meer, de IJssel zou onbeschermd blijven; voor deze rivier is geen gepantserd vaartuig te ontwerpen, zelfs voor de Waal heeft men niet onbelangrijke eischen moeten opgeven.

Het denkbeeld van een der leden om door eene kanaalverbinding aan de schepen gelegenheid te geven om zich *binnendoor* van de eene linie naar de andere te verplaatsen kan van de zijde des Ministers natuurlijk geene bedenking ontmoeten. Hij zou de uitvoering van zoodanig werk, vooral indien het niet alleen voordeelen aan de verdediging gaf, zeer toejuichen. Nogtans wenschte hij niet onopgemerkt te laten, dat de mogelijkheid om zich *buitenom* te verplaatsen niet is uitgesloten zoodra de doorgraving bij Wijk aan Zee zal hebben plaats gehad. De afstand tusschen de mondingen der beide nieuwe waterwegen is kort en kan in 4 à 5 uren worden afgelegd; voor monitors en stoomkanonneerbooten schijnt het gevaar van dien te doorloopen wel te ontkomen.

Ten opzichte der noodzakelijk geoordeelde gecombineerde oefeningen van de zee- en landmagt veroorlooft zich de Minister zich te houden aan zijn deswege meermalen aan de Kamer medegedeeld gevoelen.

De Commissie keurt het af, dat gedurende den zomer in 1870 niet eene seindienst is georganiseerd, tusschen schepen in zee en posten aan den wal. Is zulk eene dienst niet altijd te regelen; behoort het leger gemobiliseerd en de vloot in dienst gesteld te worden, om te beoordeelen of een seinstelsel doelmatig werkt?

Hoofdzak bij eene verdediging van ons land moet, naar de meening der Commissie, ook zijn de goede bewaking van de voor eene landing in aanmerking komende punten der kust, vooral des nachts. Wordt hier door eene goede bewaking verstaan het schoonhouden der kusten door de zeemagt, en zoo ja, vergt men van haar dan geen diensten boven hare krachten? Geldt die eisch slechts het uitzenden van schepen, om berigten naar den wal over te seinen, omtrent eene naderende vijandelijke vloot, zal hij dan zijn uit te voeren?

Een vijand toch die eene landing onderneemt, moet over eene belangrijke zeemagt kunnen beschikken; hij zal haar aanwenden om onze toegangen te blokkeren en onze kusten te bekruisen.

Hoe onder zulke omstandigheden eene geregelde seindienst in werking gehouden en door welke schepen? Moet aan onze vloot een eskader snelloopende stoomers worden toegevoegd, en zal het, zoo het al in zee komt, niet zeker prijs zijn?

De Minister van Marine,
BROCX.